

Tisztelt vallástudomány szakos-szakirányos hallgatók!

A saját és az oktatók munkáját megkönnyítendő, kérjük Önöket, hogy szemináriumi és egyéb dolgozataik írása során tartsák szem előtt az alábbi egyszerű formai kritériumokat, ha csak a szaktanár kifejezetten más stílust nem kér.

Tipográfiai követelmények

1) *Lapméret.* A4, felső-alsó margók: 4 cm, bal-jobb margók: 3,5 cm, élőfej-élőláb: 3 cm. A stílusokkal együtt (ld. a következő pontot) lehetőleg sablonba mentve.

2) *Stílusok* (saját néven mentve):

normál (magyar nyelvű, automatikusan elválasztott, sorkizárt, első sor behúzása 0,44 cm mértékben, Garamond-betűtípus, 12 pt, sortávolság: pontosan 14 pt [sehol, soha ne használjanak 1,5 soros vagy dupla sortávolságot!], fattyú- és árvasorok kiküszöbölése);

tompa (sorkihagyás után, = normál, de behúzás nélkül);

főcím (középen, páratlan oldalra, félkövér, 18 pt, sortávolság: pontosan 22 pt, előtte 0 pt, utána 26 pt, együtt a következővel);

alcím (középen, verzál, 16 pt, sortávolság: pontosan 20 pt, előtte 28 pt, utána 18 pt, együtt a következővel),

alalcím (középen, kiskapitális, 14 pt, sortávolság: 16 pt, előtte 20 pt, utána 20 pt, együtt a következővel)

alalalcím (balra, 1 pt ritkított, 12 pt, sortávolság: pontosan 14 pt, előtte 20 pt, utána 8 pt, együtt a következővel),

idézet (két sornál hosszabb egyenes idézetknél, = tompa, de 10 pt, sortávolság 12 pt, előtte-utána 7 pt, balról-jobbról 0,44 cm behúzás); ez vonatkozik a prózai idézetekre; a verseket ld. alább,

bibliográfia (= normál, de 10 pt, sortávolság: pontosan 12 pt, függő behúzás 0,44 cm, egy oldalra). Az egymást követő címek előtti térköz 0 pt.

Az ismeretlen vagy idegen nyelvű szavak elválasztása kézzel történjék (szigorúan: a „Ctrl –” gombok használatával, ld. bővebben a 10) pontot). (Ez egyébként a főszövegre és a jegyzetekre is vonatkozik.)

lábjegyzet (= bibliográfia, de az első sor behúzásával)

3) *Oldalszám.* Garamond, arab, lap tetején, kívül, 10 pt, első oldalon nincs.

4) *Fejléc.* Garamond, középen, 10 pt, 1 pt ritkított, verzál.

5) *Görög és más sajátos betűk.* A görög (esetleg héber, kopt, szír, örmény) betűket ne beszúrással, hanem alkalmasan megválasztott „unicode” betűkészletekkel írjuk be, amelyek tartalmazzák a mellékjeleket, stb. Ami a gyakrabban használtakat és nagyon sok nehézséget okozókat illeti: sajnos, még nincs igazán megbízható görög fontunk; jelenleg leginkább a Greek-et ajánlhatjuk. Vigyázzunk arra, hogy a betűméret feleljen meg a latin betűsnek, azaz legyen arányosan két ponttal kisebb a megfelelő stílus pontos sortávolságánál (ne érjen bele a felső sorba).

Lehetőleg azonban használjuk az egyértelmű, általánosan elfogadott latin betűs átírást, különösen az ékírás, a kínai, japán, stb. esetében.

6) *További sajátos karakterek.* Részben nyelvtudományos jellegű dolgozatok sajátos mellékjeles karaktereket is igényelhetnek; a Garamond elég gazdag, de ha nem elég, a szaktanártól célszerű tanácsot kérni, szükség esetén lehet a szöveg Times New Roman betűtípussal, de akkor ügyeljenek, hogy minden szöveg azzal íródjék.

7) *Sorkizárás.* Mind a főszöveg, mind a jegyzetapparátus, mind a bibliográfia *sorkizárt.* A lyukacsosság elkerülésének kötelező módját ld. a 2) pont „*bibliográfia*” megjegyzésénél, és ld. bővebben a 10) pontot.

8) *Idézés.* Minden esetben *kurzíváljuk* az idegen szavakat, a műcímeket, valamint az ókori szerzőktől származó valamennyi latin betűs idézet teljes szövegét (idézőjelet ilyenkor *nem* használunk). A görög betűs idézetet azonban nem kurzíváljuk (legfőképpen azon belül, kiemelésül, amint a latin betűsben a kurzív szövegben belüli álló betű szolgál kiemelésül).

A nem régi (ókori, középkori) szerzőktől származó idézeteket idézőjelbe tesszük. Mindkét esetben kivételt képeznek a hosszabb, idézet-stílusban közölt részek (ld. fentebb, 2), ezeknél sem kurzíválást, sem idézőjelet nem alkalmazunk.

Versidézet. Rövidebb versrészleteket idézhetünk (kettőspont után) folyamatosan a bekezdésen belül is, ekkor a sorvégeket ferde vonallal (és előtte-utána spáciummal) jelöljük: / ; a sorkezdet csak nagybetűs tulajdonnév és mondatkezdet esetén nagybetűs ebben az esetben és kiemeléskor is, függetlenül a (zavaró) szerzői szándéktól.

Hosszabb versrészleteket azonban célszerű kiemelni. Ha erősen változó sorhosszúságú szövegeket fogunk idézni a dolgozatban, érdemes többféle versidézet-stílust létrehozni (alapul véve az idézet-stílust, de ügyelve, hogy a verssorok között ne legyen sortávolság; ez megoldható, ha a sorok végén nem bekezdésjelet [Enter], hanem sortörést [Shift+Enter] alkalmaznak). A verssorok *balra zártak* (és *nem* középre zártak vagy sorkizártak). A hagyományosan beljebb kezdett sorokat (pl. disztichonban) nem kézzel (tabulátorral) állítjuk be, hanem: formátum-bekezdés-behúzás-típusa: függő, mértéke 0,44 cm.

9) *Kiemelés.* Folyamatos szövegben kiemelésre aláhúzást *soha* használunk, aminthogy címben sem (ld. fentebb). Valamilyen fajtájú aláhúzás csak mondattani elemzésben (alany, állítmány, stb.), nagyon ritkán (végszükség esetén) hosszabb, nehezen áttekinthető szövegek egyes szavainak kiemelésére használatos, ez pedig vallástudományi szövegben nehezen kezelhető el. Rendkívül meggondoltan kell bánni a dőlt és a félkövér (bold, fett) betűkkel, s alig indokolt valamikor a félkövér betű kurzíválása. Nagyon ritkán élhetünk ritkítással is (mértéke: 1pt). Alapelv: az indokolatlan kiemelés végül az ellenkezőjébe csap át.

10) *Egalizálás (egyengetés).* A sorkizárás miatt és mert az automatikus elválasztás még a magyar szavaknál sem mindig elég, nemhogy az idegen szavaknál, sokszor szükséges a túl laza sorok *egalizálása* (= a betűközök megváltoztatása). Fejlettebb kiadói programok (pl. InDesign) ezt biztosítják is vagy legalábbis jelzik a problémát. Mi a szemünkre vagyunk utalva, leginkább a kissé becsapós számítógépes képernyők előtt; ha van időnk vagy komoly munkát akarunk végezni, kinyomtatva is ellenőrizni kell a sorok egyenletes tömörségét. Sokszor elég, ha kézzel (Ctrl -) elválasztjuk a szavakat (nem csak az idegen, hanem a magyar szavakat is), s így áttördelés esetén nem maradnak bent fölösleges kötőjelek.

(A manuális ritkítás-sűrítés nem ajánlatos; ilyenkor csak az végezzen, akinek ebben gyakorlata és nagy türelme, sok ideje van. Ha nem érdemes vagy rút eredményhez vezet az elválasztás, az egész soron vagy a sor egy-két szóra kiterjedő részletén ritkíthatunk,

vagy éppen sűrítethetünk, míg a sorvégi szó vagy beugrik, vagy legalább egy értelmes része marad a kötőjel előtt. Egyik irányban sem szép a 0.2p-nál nagyobb beavatkozás. Jegyzetben néha esetleg elmehetünk 0.3p-ig.)

Helyesírás

Általában követjük az időről-időre változó és mindig bosszantó következetlenségektől terhelt magyar helyesírási szabályokat. (Mostanában újabb változat fenyeget.)

A megengedett változatok közül a *hagyományosakat* részesítjük előnyben, pl. az évszázadokat és évezredeket szigorúan római számokkal jelöljük, s a század, évezred megjelöléseket nem rövidítjük, pl.: a Kr. u. II. században; a Kr. e. IV–III. évezredben.

Az alábbiakban felhívjuk a figyelmet egyes nagyon gyakori hibákra.

Az internet (html-változatok) miatt is káosz uralkodik a kötőjelek-gondolatjelek tekintetében. A „től-ig” esetén itt és bárhol középnagy-kötőjel (Alt 0150) áll. A gondolatjel mindig — (Alt 0151), még akkor is, ha egyes tipográfusok ehelyett a középnagy-kötőjelet javasolják.

A kihagyást vagy elhallgatást jelző ... nem három bepötyögött pont, hanem mindig Alt 0133. Az idézőjel (macskaköröm): Alt 0132, illetve Alt 0148. A másodlagos (idézőjelen belüli) idézőjel: « domus » (tehát a magyar helyesírásban szokott lúdláb, de fordítva és spáciummal előtte-utána). A harmadlagos idézés, egyben a szójelentés jelölése egyes, emelt idézőjellel (félidézőjel) történik, pl. *signum* ’jel’.

A vesszők használatában, kiemelés céljából (mint itt!), engedékenyebbek lehetünk, de pl. a *mint* kötőszó előtt csak hasonlító mellékmondatban van vessző („XY olyan nagy vallásalapító, mint NN”, de: „XY mint vallásalapító több mint 3000 éve hat”).

A szavak kis- és nagybetűs írásában általában kövessük a szabályokat, de ha lehet, minél kevesebb nagybetűt használjunk!

Az egybeírás szabályokat indokolt esetben lazíthatjuk. A jelenlegi szótagszámlálási szabályok túl szűkkeblűek. (Ne hagyatkozzunk mindig a helyesírásellenőrző programokra sem!) Ügyeljünk az ún. mozgószabályokra: a *házi feladatkészítés* (általában a tanár dolga) nem ugyanaz, mint a *házi feladat-készítés* (ez a hallgató dolga)!

Az idegen betűs szavak átírása

A görög nevek és kifejezések esetében az ún. tudományos (ókortudományi) átírás kötelező: pl. *Aischylos*, *Bakchos*, *Homéros*, *Platón*, *psyché*, *polis* stb. Ettől a szabálytól nem térhetünk el, kivéve, ha adott idézetben más helyesírás szerepel, de ez a kivétel is csak a tudományos vagy esszéisztikus szövegekre érvényes, mert az irodalmi fordításokat (pl. Devecseri Gábor fordításában az *Odyssiát*) tudományosan idézzük. (Tehát a közkezen forgó változatokat kijavítjuk.)

Latin szövegösszefüggésben, különösen ha egy adott latin szövegben latinositott görög szó (név) fordul elő, akkor ezt használjuk. Pl. jóllehet az Orpheus-mítoszról írván általában az *Eurydiké* névalakot használjuk, az ovidiusi *Metamorphoses* Orpheus-történetéről írván viszont az *Eurydice*-t írunk (s így, tehát az e-t nem változtatva é-re, és

kötőjellel), de egy a történetben nem előforduló alak nevét már görögül hozzuk; kétségkívül előfordulhatnak nehezen kezelhető esetek, amikor vegyesen írunk latin és tudományos átírási görög szavakat.

A más, nem latin betűs ókori és mai nyelvek vonatkozásában a népszerűsítő irodalomban használt legegyszerűbb fonetikus átírási rendszerek használata ajánlott, hacsaknem indokolt és közismert egy tudományos átírási rendszer.

Forráshivatkozások

Latin és görög szerzők-művek. A klasszikus ókori vagy latin-görög középkori auctoroktól származó idézetek vagy parafrázisok leőhelyét a főszövegben, közvetlenül az idézet után, zárójelben adjuk meg. A szöveghelyek megadásánál azt az irányelvet követjük, hogy a *Thesaurus Linguae Latinae* indexében meghatározott és a kötetekben követett módon írjuk a latin neveket, s ennek mintájára alkotjuk meg a latinosított görög szerzők (pl. Thucydides) vagy (kivéve, ha nagyon elterjedt más szokásról tudunk) a középkori szerzők, műcímek leírását is. (Az ókori latin alakok megtalálhatók pl. a Liddel–Scott szótár elején is; az ottani kurziválást azonban nem követjük). A szerző neve után nem teszünk vesszőt, az idézett mű címét nem kurziváljuk; a számok után – az utolsó kivételével – vesszőt írunk, a számok között betűhely van. (Az utolsó szám – így költeménynél a sorszám – után nincs pont).

(HOR. carm, 4, 15, 1–2) (THUC. 1, 35)

Magyarul is hivatkozhatunk, amikor fordítást adunk meg; ilyenkor teljes nevet használunk normál betűvel, a cím pedig dőlt):

(Horatius, *Ódák* 4, 15, 1–2; ford. Latinos Latinka)

(Thukydides, *A peloponnésosi háború* 1, 35; ford. Görögös Töhötöm)

Ha viszont lábjegyzetben valami miatt egy adott szövegkiadásra vagy fordításra hivatkozunk, ott természetesen a teljes címet adjuk meg, az ott követett helyesírás szerint. A latin és görög neveket ilyenkor nem kiskapitálissal írjuk, de a szövegkiadót igen.

Egyes régebbi szövegkiadásokra egyezményesen lapszámokkal utalunk (pl. Platónnál Stephanus-számok). A Migne PL nem pagina-, hanem columnaszámokat ad meg, de mivel ez is egyértelmű, nem szükséges feltüntetni a c. vagy cc. rövidítést.

A bibliai könyvekre a Nestle–Aland-féle görög Újszövetség 27. kiadásának rövidítései szerint hivatkozunk, s így (ügyeljünk a spáciumnélküliségre!): Gn 1,1. Gn 1,1–2, de Gn 1,1.2, ha az 1. vers idézése nem teljes. Gn 1,1.5 (csak az 1. és 5!) Gn 1,1; 5,1–5.7.

Gn *Genesis*, Ex *Exodus*, Lv *Leviticus*, Nu *Numeri*, Dt *Deuteronomium*, Jos *Iosue*, Jdc *Iudicum*, Rth *Ruth*, 1–2Sm *Samuel*, 1–2Rg *Regum*, 1–2Chr *Chronicae*, Esr *Esdra*, Neh *Nebemias*, Tob *Tobias*, Jdth *Judith*, Esth *Esther*, Job *Iob*, Ps *Psalterium*, Prv *Proverbia*, Eccl *Ecclesiastes*, Ct *Canticum canticorum*, Sap *Sapientia*, Sir *Siracides*, Is *Isaias*, Jr *Ieremias*, Thr *Threni*, Bar *Baruch*, Ez *Ezechiel*, Dn *Daniel*, Hos *Hoseas*, Joel *Joel*, Am *Amos*, Ob *Obdias*, Jon *Jonas*, Mch *Michaeas*, Nah *Nabum*, Hab *Habacuc*, Zph *Zophonias*, Hgg *Haggaeus*, Zch *Zacharias*, Ml *Malachias*, 1–2Mcc *Macchabaeorum*

Mt *Matthaeus*, Mc *Marcus*, L *Lucas*, J *Ioannes*, Act *Actus apostolorum*, R (*ad*) *Romanos*, 1–2K *Korinthios*, G *Galatas*, E *Ephesios*, Ph *Philippenses*, Kol *Kolossenses*, 1–2Th *Thessalonicenses*, 1–2T *Timotheum*, Tt *Titum*, Phm *Philemonem*, H *Hebraeos*, 1–2P *Petrus*, 1–3J *Ioannes*, Jc *Iacobus*, Jd *Iudas*, Ap *Apocalypsis*

A görög és a latin hagyomány közti eltérések: 1–2Sm = 1–2Rg, 1–2Rg = 3–4Rg, 1–2Chr = 1–2Par *Paralipomenon*, Esr = 1Esr, Neh = 2Esr, Sir = Eccli *Ecclesiasticus*, Ob = Abd *Abdias*, Zph = Soph *Sophonias*.

Ez utóbbiakat és a zsoltárszámok különbségeit illik megadni, és pedig a zsoltárok esetében pl. Ps 116/118.

Az apostoli atyák és az apokrif iratok esetében a szokott (tudományos) rövidítéseket használjuk.

Más „szent nyelvek” átírási szabályait és a további gyakran előforduló rövidítéseket folyamatosan töltjük fel a stíluslap későbbi változataiban.

Szakirodalmi hivatkozások

A szakirodalomra való hivatkozás formája:

– hosszabb tanulmányok, szakdolgozat, diplomamunka esetében jegyzetelés és bibliográfia, vagy bibliográfiai esszé.

A bibliográfiát alfabetikus rendben *a címek végére* illesztjük. A bibliográfiában a címléírás a következő példák szerint történik (lehetőleg teljes személynév és kiadó föltüntetésével), egyebekben a bibliográfia-stílus követendő:

BRITAIN, Charles: *Philo of Larissa. The Last of the Academic Sceptics*. Oxford University Press, New York 2001. (Oxford Classical Monographs 16)

DILLON, J. — LONG, A. A. (szerk.): *The Question of Eclecticism*. University of California Press, Berkeley — London — Los Angeles 1988.

POLIGNAC, François de: „Mediation, Competition, and Sovereignty. The Evolution of Rural Sanctuaries in Geometric Greece”, in ALCOCK, Susan E. — OSBORNE, Robin: *Placing the Gods. Sanctuaries and Sacred Space in Ancient Greece*. Clarendon, Oxford 1994. 453–482.

VLASTOS, Gregory: „The Socratic Elenchus”, *Oxford Studies in Ancient Philosophy* I (1983) 27–58.

Ha a folyóirat számainak lapszámozása nem folyamatos, akkor pl.: (1999/1–2)

Folyóiratcikk és könyvrészlet címét „ ” közé tesszük; ha az eredeti cím idézőjelben állt, akkor az átalakul kifelé forduló lúdlábbá: « » . A könyv és a folyóirat címét kurziváljuk. Ha az eredeti címben kurziválás szerepelt, akkor az álló betűvé válik.

A többszerzős művek nevei közé gondolatjelet írunk: — (Alt 0151). Ugyanez áll a több helységben székelő kiadók városnevei között is.

Többféle módon használt személynevek esetén (pl. ha egy magyar szerző idegen nyelvű megfelelőjével írta a keresztnévét, akkor) szögletes zárójelben közölhetjük egyértelműség kedvéért a nevét: Johannes Müller [Johann].

Nem használunk semmiféle, az oldalra utaló rövidítést, mint p., l., o. A folio-számozás esetében azonban: 7, 7^v; vagy még egyértelműbb: 7^r, 7^v.

A bibliográfiában szereplő tételek rövidítései *a jegyzetekben* a szerző vezetéknevéből (kiskapitális), kettőspontból és szükség esetén rövidített (dőlt betűs, vagy idézőjelek közti álló betűs) címből állnak, ezeket követi az oldalszám központjel nélkül. A kötőjel (tól-ig)

mindig – (Alt 0150), az utolsó szám után pont áll. A soron következő oldalt vagy oldalakat a számhoz tapadó (pont és szóköz nélkül) sk. vagy skk. rövidítés jelzi.

A fentiek a jegyzetekben pl.: BRITAIN: *Philo of Larissa* 128–132. DILLON — LONG: *The Question of Eclecticism* 120–123. POLIGNAC: „Mediation, Competition and Sovereignty” 461–462. VLASTOS: „The Socratic Elenchus” 27–28.

– rövid tanulmányok esetén elég a jegyzetelés; ilyenkor a legfontosabb különbség az, hogy a külföldi szerző nevében nem kerül előre a családnév:

Charles BRITAIN: *Philo of Larissa. The Last of the Academic Sceptics*. Oxford University Press, New York 2001. (Oxford Classical Monographs 16) 22–46.

J. DILLON — A. A. LONG (szerk.): *The Question of Eclecticism*. University of California Press, Berkeley — London — Los Angeles 1988. 244–245., 256–257.

François de POLIGNAC: „Mediation, Competition, and Sovereignty. The Evolution of Rural Sanctuaries in Geometric Greece”, in ALCOCK, Susan E. — OSBORNE, Robin: *Placing the Gods. Sanctuaries and Sacred Space in Ancient Greece*. Clarendon, Oxford 1994. 453–482. (különösen: 444–445.)

Gregory VLASTOS: „The Socratic Elenchus”, *Oxford Studies in Ancient Philosophy* I (1983) 27–58.

Internetes hivatkozások esetén meg kell szüntetni a hiperhivatkozást (ne legyen kék, aláhúzott, linkként használható szöveg), és közölni kell a letöltés pontos dátumát. Hosszabb címeket a / jelek után sortöréssel (Shift+Enter) lehet több sorba tördelni.

Stílus

Törekszünk a világos, pontos stílusra. Igyekszünk nagyon tömören fogalmazni. Írásunkat többször átolvassuk, és ahol csak lehet, igyekszünk rövidíteni.

A nyelvi (néha a nyelvművelés álarcájában megjelenő) babonákat elutasítjuk. Így nem tekintjük nem létezőnek, avíttnak a passzívumot (hiszen pl. a szent szövegek fordításában az ún. passivum divinum elengedhetetlen), s ha a modorosság elkerülése miatt nem is visszük használatát túlzásba, nem használjuk a terjedőben levő, sőt egyes nyelvrontók által egyenesen pártolt „... ra/re kerül” s hasonló körülírásokat, hanem általános alanyt, visszaható alakokat, stb., cselekvő szerkezeteket. A *–ván/vén* határozói igenévi változatokat néha bátran használhatjuk, de vigyázzunk: ne régieskedjünk, ne legyünk modorosak! Az *e/ö* változattal bíró szavak közül a hangzás élénkítésére az utóbbiakat is használjuk, az *és* helyett sokszor csinos az *s*, különösen mássalhangzó után.

Elkerüljük a kollokvialis, szlenges fordulatokat (kivéve, ha pl. egy nyelvészeti tanulmányban éppen ilyenek keresünk megfeleltetésül.)

Lehetőleg csak akkor használunk idegen (akár latin, latinos, angol-angolos, stb.) szavakat, ha elkerülhetetlenek (mert pontos magyar megfelelő nélküli terminus technicusok, pl. valásfenomenológia), vagy néha a stílus élénkítéseképpen. (De vigyázzunk, mert pl. a

vallásfilozófia és a vallásbölcselet közt újabban különbség tétetik.) Nem szakszókként pedig különösen kerüljük az idegen szavakat, (a pongyolákat, pl. *fix*, *normál* mindenképpen), ha csak éppen nem azok a kifejezőbbek valami miatt.

Eredetiség

Minden dolgozatban nyilatkozni kell az eredetiségről, vagyis a plágiummentességről, egyetemi vagy kari előírás megjelenéséig e formulával:

„Kijelentem, hogy az alábbi írásmű saját szellemi termékem. A két szónál hosszabb idézeteket, valamint a mástól vett gondolatmeneteket szakirodalmi hivatkozásokkal, visszakereshetően jelölöm.”

Déri Balázs egyetemi tanár, társ-szakfelelős

Budapest, 2011. augusztus 24.